

Szakmai portfólió – L. Takács Bálint

1. melléklet: *Egy szemelvény a pályázatra benyújtott regénytervből, amely az átfogó cselekményvázlat ismerete nélkül is elkészíthető volt. Itt a történelmi pontosság, a dialektusok regionális kódolása, illetve a jogi és helyrajzi ismeretek mélyítése hiányzik még, nyelvi megformáltságát tekintve hasonló végeredmény elérése a támogatási cél.*

Negyedik fejezet

1710, Székesfejérvár

Az ördög a kedvenc helyén, a székesfejérvári várfal mohás kőpárkányán lógatta a lábát, és unottan nézte, hogyan száll le az este a városra. A nap már eltűnt a bazilika mögött, a távolban még rekedtes hangon énekelték a vándorzenészek az utolsó dalaikat, miközben a boltnegyedben a szabómester eloltotta a mécsest, bezárt a borbély, a hentes és a patikus is (egy csapat zsidó kisfiút úgy kellett hazazavarni a könyvtárból, ahová inkább melegedni jártak, nem olvasni). Az örök dárdával járták az utcát, hogy tíz óra tájékán mindenki oltson világot, akinek nincsen jobb dolga (közben jótékonyan szemet hunytak a fürdőháznál ácsorgó szifilisztes örömlányok felett, akikhez a legtöbb ór már vagy százszor befizetett dárdát hegyezni). Sorban nyíltak a módosabb polgárházak ablakai, a háziasszonyok kiöntötték az ágytálakat a főút mellé (a figyelmesebbek előtte elkurjantották magukat, hogy „vigyázz alá, mer gyün a szükség!”), a kereskedők pedig jó messzire kerültek a házak tövét (még a legbárgyúbbak is megtanulták a leckét, miután egyszer-kétszer hanyatt estek a székletben), aztán szabdalt arcú trágyahordók érkeztek lapátokkal, és talicskára rakták a szemetet, hogy még azelőtt öntsék a Gaja-patakba, mielőtt az utolsó fáklyaláng is kialszik. A főtéren ott rozsdállott egy kivégzőkerék, de már csak pár törött borda és kézcsontdarab lógott a küllőkbe fűzve: egy hónapja is volt annak, hogy utoljára rablógyilkost fogtak (azóta a kóbor kutyák már az utolsó húscsacatot is lerágták róla).

A boltoktól és polgári házaktól távolabb szűk sikátorok tekeredtek a sötétben, és bár az odavetődő idegen talán bordélyházra és húsevő betyárokra számítana errefelé, de ezekben a csendes téglaházakban tértek nyugovóra a patkányfogó asszonyok, a cserzővargák, a zsákfoltozók és a tímárok. Az egyik ház ablakában gyógynövények lógtak (csalánlevelek, fekete nadálytő, cickafark és körömvirág illata keveredett az utcán rothadó hagyma és paprika szagával), a párkányon éhes macskák nyávogtak (mindig itt gyűltek össze, mert tudták, hogy ebben a házban senki sem akarja őket a gerendára lóztatni): itt lakott Fejérvári Mária, a bábaasszony, aki az anyja halála óta egyedül vitte tovább a mesterséget (és néha még a várurak

is magukhoz hívták, mert úgy pottyantak ki a gyerekek Mária mellett, mintha a Jóisten adná kölcsön a kezét egy-egy szüléshez).

Futólépések az utcaszéli pocsolókban: a Varga család szolgálólánya olyan iramban vágott keresztül a sikátoron, hogy az örök utána se szóltak a meglepettségtől. A lány lihegve állt meg Mária ajtaja előtt, és ököllel verte a repedezett tölgyfát, míg végre kinyílt a vasretesz, és Mária álmos, haragos szemmel állt a folyosón.

– Mit jársz itten? – kérdezte.

– Gyöjjék hamar, bába asszon, mer a Vargáné mingyán szüli a gyerököt.

A vártól nem messze, egy cseréptető polgári házban lakott a Varga család. Odabent még lángolt a kályha, a Szűz Mária falikép alá pedig Varga Péter, a családfő már odakészítette a bölcst, míg Vargáné a vendégszobában vajúdott a fiazószéken (ahol borsikafű lógott a gerendákról, ez nyomta el a széttett lábak erjesztett halszagát).

Ahogy Mária belépett, az egész rokonság odasereglett, mintha Krisztus érkezett volna közéjük. A bábaasszony elhessegette őket (az aggódókat, a hálálkodókat és az imádkozókat), majd elővette a görcsoldó főzetet az agyagedényből, és kikente az asszony szőrös combhajlatát azzal az illatos krémmel, amit ő maga kevert ki otthon (fekete nadálytöből, kamillából és disznózsírból, egyetlen rézmozsárban, hajnalonta, még sötétben). A főzetet is mindennap előre összefőzte (csak kevert egy kis cickafarkat, pipacsszirmot és édesköményt egy kanál mézzel meg pár csepp pálinkával, aztán készen is volt vele), és most olyan gyakorlott mozdulatokkal itatta meg Vargánét, mintha csecsemőt szoptatna. A férfiakat kiküldte (illetett őket megkímélni ettől a véres rettenettől), majd megvizsgálta Vargánét: egy mozdulat elég volt, és tudta, hogy mindjárt elindul a szülés.

Vargáné csak hörgött, vérzett és visított, mintha az ördög szállta volna meg. A szolgálók a csuklóját szorították, Mária pedig kérges lapátkezeléssel segítette kitolni a Varga család legifjabb utódját. A magzat felsírt, de bár ne sírt volna. Az asszonyok először csak összenéztek, majd az egyikük felsikoltott, aztán az összes nő egy emberként vetett keresztet a szobában. A csecsemő földöntúli iszonyatot hozott a Varga családra: deformált fejjel született, testét gennyedző sebek borították, lábai összenőttek (tátogott és rángatózott, mintha így könyörögne a halálért). Vargáné olyan undorral meredt a torzszülöttre, mintha nem is az övé lenne:

– Mi az ördög szarta ezt belém? – kérdezte. – Mit vétettem én, hogy illyet eresztett ki belülem az Isten?

– Inkább hála legyen, hogy kiadta – mondta Mária. – Másnak csak a vér marad meg az ágyba.

– Én ezzel nem mehetek utcára. Hát illyen förmedvényt kinek mutassak? A népek kifordulnak túlem, mondgyák, boszorka vagyok vagy valami nagy bűnt forgattam. – Vargáné kétségbeesetten kulcsolta imára a kezét (nehogy a férje azt higgye, szánt szándékkal szült ilyen retteneteset).

– Megcsináltad, mostmán hordjad, nincs mit tenni. Szeressed, oszt megszépül, ha az Úr is úgy akarja. Ha meg nem, hát akkor is tied. – Mária metszőollóval vágta le a köldökszinórt a csecsemő nyakáról, kendővel törölte meg a magzatot (a vékony bőrön gennyes stigmák, az ördög pecsétjei), majd két forintot kért a késő esti munkáért. Letette a kenőcsöt, és azt mondta, ezzel kenje be magát Vargáné ott, ahol kijött, ami kijött, és majd összeforr, ami szétszakadt.

Miután Mária távozott, csend telepedett a családra (még a bogarak sem merték megzavarni a korai gyászt): Varga Péternek hosszasan kellett győzködnie a többieket, mire hajlandók voltak megmutatni neki a torzszülöttet, és félték is a családfő pokoli haragjától, de Varga Péter nem lett dühös, csak térdre borult a bölcső előtt, és úgy kérte a Teremtőt, hogy segítsen rajtuk. Egy húzásra megitta az összes bort, amit a konyhapolcon talált, így próbálta összekapni magát (nehogy a fiai azt lássák, hogy csak hisztériázni tud, mint egy nő), aztán eszébe jutott egy történet, amelyet még gyerekkorában hallott a fejérvári öregektől.

Asztalhoz ültette az egész családot (úgysem tudott aludni senki, mert túl közel érezték magukhoz a gonoszt), és elmesélte, mit tanult ő annak idején az okosoktól. Az ördögnek szüksége van a gyermekek friss húsára, ezért néha előfordul, hogy felbérel egy sötétlelkű bábaasszonyt, aki ellopja az ártatlanok ivadékát, és a helyére valami borzalmasat rak (de olyan ravaszsággal, hogy az anyák néha észre sem veszik, mikor történik a csere). Ilyenkor csak egy dolgot lehet tenni: a csecsemőt hideg kályhába kell rakni éjszakára, hogy a felbérelt boszorka megsajnálja a lidércet, és inkább visszacserélje az igazi gyerekekre, de csak nagyon finoman kell kínozni előtte (tette hozzá Varga Péter, amikor látta, hogy Vargáné rosszul van a gondolattól, hiszen bármilyen csúnya is az a gyerek, mégiscsak ő hordta ki). A családfő döntött, vitának nem volt helye: a magzatot a hideg kályhába kell tenni, és magára hagyni, hogy mire felébrednek, már egy egészséges kisgyermek fekdjön a hamuban.

Vargáné sírva pucolta ki a kályhát, és egyetlen füstszagú vászonnal takarta le a reszkető testet. Egész éjszaka visított a lidérc, de senki sem mert kimenni hozzá, nehogy rajtakapják a boszorkát a cserén (mert akkor azelőtt távozik a seprűn, hogy magával vinné a sátán fattyát), aztán hajnalban megint elcsendesedett a ház, csend is volt egészen kora reggelig, amíg a Varga család meg nem nézte, mi várja őket a kályhában. Kihűlt, elkékült, elernyedtt csecsemőholttest feküdt a pokrócon (az ördög így mondott nemet az alkura: nem kellett neki ez a test, és nem is hozott helyette semmit).

Vargáné üres tekintettel sétált végig a városon, kezében szorította a kendőbe bugyolált, torz holttestet (a járókelők a szájuk elé kapták a kezüket, de egy lélek sem akadt, aki szólni mert volna), és meg sem állt Mária házáig. Nem kopogott, csak zavartan állt az ajtó előtt, amíg az nagysokára ki nem nyílt.

– Ördögöt hoztál élém, oszt meg is hótt – mondta Vargáné rezzenéstelen arccal.

Mária kemény asszony volt, de még így is elállt a szava, ahogy a halott babát nézte az anyja kezében (olyan dühöt érzett, hogy csak suttogni tudott): – Mit tettetek véle, bolondok?

– Be a kemenczébe! De nem jött el senki, ki el cserélte vóna. Te meg annyi pénzt lehúztál róla, hogy egy mester egy hétig nem keresi meg. Vissza a pénzemmel.

– Kemencébe vágjátok a gyerököt, oszt még én fizessek?!

– Fizesd ki, te török kutya.

Mária arcáról eltűnt a részvét, és úgy elkomorodott, hogy még Vargáné is jobbnak látta hátrébb lépni, de léphetett volna hátra akármennyit, ez sem menthette meg a bábaasszony haragjától: – Török kutyázol-é? Hogy verné beléd az ördög a tüzes vasfaszát, oszt onnan szopd ki a lucskát, te leprás kurva.

Vargáné egészen elsápadt, nem szólt egy szót sem, csak hátat fordított, a csecsemőt pedig úgy ejtette a földre, mintha egy üres korsó csúszott volna ki a kezéből. Otthon sírva mesélte el Varga Péternek, mit vágtak a fejéhez, mire a családfő vette is a kalapját, és futva ment a megyeházára, hogy feljelentést tegyen: Fejérvári Mária egy boszorkány, akinek máglyán van a helye.

A megyeházán a Fejér vármegyei vicispán vezette a törvényszéket, de ezen a héten éppen a főispán udvarába kértetett egy hosszú tanácskozásra, a városi bíró pedig heves hasmenés miatt maradt otthon már vagy három napja (még senki sem tudta, hogy előző nap meghalt gyomorbetegségben). Hogy az ügyrend ne boruljon fel, a közeli faluból, Fejérszegről rendeltek ide szolgabíró, aki a vicispán jó barátja volt (ráadásul gazdagabb, mint sokan a királyok udvarában). Sümenkó Sebestyén nem szívesen vállalt munkát egy ilyen zajos városban, de nem mondhatott nemet egy olyan kérelemre, amelyet a megyei törvényszék írt kacskaringós betűkkel, latinul. A szolgabíró már csak abban bízhatott, hogy amíg helyettesít, senkinek sem akad nagyobb baja annál, minthogy összetört egy agyagedény a piacon, vagy túl vékony húst vágott a hentes a városszéli öregasszonynak, erre nem pont betoppan az ajtón Varga Péter, és kikiáltja Székesfejérvár első boszorkányát? Sebestyén először kétségbeesett, mert tudta, hogy itt a városban komoly bizottság tárgyalja a pereket (nem lehet olyan csendben kihúzni minden kényes mondatot az iratokból, mint Fejérszegen), de miután megtömté a pipáját, már el is fogadta a sorsát, különben is, annyi boszorkánypert levezetett már, hogy nem is kellett gondolkoznia, anélkül kérdezte:

– Tugyja-é bizonyosan az fátens? Láta-é? Hallotta-é Fejérvári Mária bábaasszonynak nyilvánvaló boszorkányságát? Bűvölését-bájolását? Ördöggel való tanakodását?

Varga Péter az eskü után így felelt a törvényszéknek: – Láttam én magam szememmel, miképpen Fejérvári Mária bábasszony az ablakon bé lopódzék, még mielőtt az asszonyom szűlni kezdett vóna. Egy tégelyből valami főzettel altatá meg az én feleségemet, oszt az magzatot belüle kézzel kirántotta, s torz utsmányságot tett a helyére. Mikor rajta kaptuk, nem tagatta, maga szájával monda, hogy az ördöggel szövetségben vagyok, s az én asszonyomról szólt (*humillio cum respectu*), hogy az leprás kurva, és szopja ki az ördögnek a faszát.

A táblairó és az írnokcsapat szorgosan jegyzetelt, az esküdtek érdeklődve vakarták az állukat, a szenátor a földre köpte a rágódohányt, Sebestyén pedig hívta is a következő tanút, a feldúlt Vargánét (akiről azt suttogták, állítólag halott csecsemőkkel jár-kelel a piacon, mintha csak tengerit árulna):

– Én asztat nem tudom, boszorkány-é, vagy sem, de nállya vóltak főzetek meg kenetek. Egygyik főzetet meg köllött innom, aszonta, meggyógyít. De érzem én, hogy mérget kevert

abba, mer az én gyermekem utsmányul jött világra és meg is hótt. Kecskévérből, varangynak szeméből főzött nekem orvosságot, úgy monta a Mária, ezek a török fattyak így csinájják.

A szenátor úgy döntött, az ilyesfajta körülményes utánanézés nem a városi urakhoz, hanem inkább a nagy tudású falusi vendéghez illő feladat, ezért diplomatikusan Sebestyénre bízta az összes munkát. A szolgabíró csak az orra alatt mert tiltakozni, aztán az örökkel odahozatta magához a székesfejérvári keresztelési könyvet, fellapozta, és megtalálta Fejérvári Mária nevét (*született: 1680 körül*), mellette az aláhúzott megjegyzés: *illegitima*, vagyis házasságon kívüli. Az anyja magyar (*Fejérvári Erzsébet, 1666 körül*), de az apja nevénel csak N. N., *nomen nescio*, nevét nem tudni. Sebestyén tudta, hogyha Mária török betyárok gyermeke, akkor máris pontosan kétszer akkora esélye van annak, hogy boszorkány, az ügyet tehát illik komolyan venni: még több tanú kell. Délutánra félig meg is telt a megyeháza, a fátensek többsége viszont szeretettel beszélt a bábaasszonyról, aki kicsit talán mogorva, de jól végzi a dolgát.

Borbély Vilmos (székesfejérvári lakos, nagyjából harminc éves) hite alatt így vallott: – Ha nem lett volna az Mária, én már rég temetőbe hordtam volna az asszont is, gyerököt is. Az enyimek mind az ő keze közt jöttek világra, s épek, szépek. Ott künn, a városszélén a szűkölködő népnek pénz nélkül is segéll. Csúnyán kiabál néha, igaz, de szíve nem rossz.

A jegyzők sorra vették fel a vallomásokat, amelyek alapján Mária egyre messzebb került a máglyától, de aztán jöttek más tanúk is, akik régen megelégték már, hogy egy olyan török fattyú lakik a városban, akinek nagy a pofája, ráadásul nő.

Mészáros Ferenc (életkorát negyven esztendőre lehetett becsülni) hite alatt ezt vallotta: – Soha nem láttam, hogy varázsolna, de úgylire van. A macskák az ablakába fekszenek, mint akiknek parancsot tartanak. Mindent tud a gyógy füvekrül, hát épp azt ne ismerné, amibe beléhal az ember? Török vére vagyon benne, úgy is néz. Idegen az, nem való közink.

Mintha csak ez kellett volna a varázshoz, máris egyre többen kezdték beszélni, hogy Mária bizony macskák farkából kavarja a gyilkos főzetet, amivel békává változtatja a csecsemőket, utána a vérüket issza, miközben az ördöggel hál. Sebestyén egyre látványosabban ásítással hallgatta a szélhámosok hisóriáját, aztán intett, hogy vezessék elé Máriát. Döngő léptekkel érkezett a bábaasszony (akik eddig szitkozódtak, most a padlót bámulták, mint akik sose láttak még deszkát). Meg sem várta, hogy Sebestyén kérdezzen tőle, már válaszolt is (olyan hideg élességgel mintha nem is ebben a városban, hanem egy távoli domb mögött tanulta volna az

illemet):

– Én boszorkány nem vagyok. Ha főzetet is csinállok, orvosságnak készül az, nem ártásnak. Nem vót még asszon, ki alattam el vérzett vóna, se gyerek, ki világra jöve el pusztult vóna énmiattam. Ha a Jóisten elrendelte, hogy magához szólít egy ártatlant, hát ne én legyek, kit szidalom ér emiatt. Nem én hordom a halált a markomba, hanem Isten akarata az, amit senki ember meg nem állíthat. Nem én tehetek arról, mi az anyámmal lett, mikor az pogányok meg rontották vala. Nem kértem én az illy világra jövést, nem választottam se anyát, se apát. Krisztus urunk se maga szedte, hova szülessék, hát énnekem mér vóna bűn az, mibe se szavam, se részem nem vót?

Vargáné habzó szájjal követelte a tortúrát, de Sebestyén csak legyintett, hiszen legyen akár török útonálló, vagy maga az ördög lánya ez a Mária, mégis egy olyan bábaasszonyt, aki már százakat segített világra (és akinek az anyja is bábaasszony volt, meg annak az anyja is), azt nem lehet csak úgy kettészakítani a kínpadon. Az esküdtszék először vízpróbát javasolt, de Sebestyén elvetette, hiszen annak csak kétféle kimenetele lehet (sötét humora volt annak, aki kitalálta): a nő vagy elsüllyed, mert ártatlan, de akkor megfullad; vagy fennmarad, de akkor meg kell égetni, mert boszorkány. Egy ilyen asszony enyhe büntetést érdemel (nem kell rögtön vasfogókkal megtépkedni és tűzre dobni), de azért azt mégsem lehet engedni, hogy egy gyógyító török fattyú szabadon leprás kurvázza a tisztességes, istenfélő magyar népet. Bábaasszony nem lehet már többé, mert felgyűjtják a házát. Sebestyén tehát csak egyetlen igazságos ítéletet hozhatott: Fejérvári Máriát örökre el kell tiltani a mesterségétől, huszonötöt ráverni a bottal, huszonöt forint bírságot fizettetni vele, és kiűzni Székesfejérvárról, boldoguljon máshol (vagy tépjék szét a kóbor kutyák, ha az irgalmas Isten úgy kívánja).

A templomtéren hirdették ki az ítéletet, a végszóra már a fél város összegyűlt (volt, aki élvezte az előadást, más csak a munkát kerülte), többen az ablakokból leskelődtek (nem mertek odamenni, de lemaradni sem akartak), aztán jött is a hóhér a bodzapálcával (otthon hosszasan morgolódott, amikor megtudta, hogy egy jó kerékbe törés vagy máglyán égetés helyett már megint csak botozni kell), és az örök hozták az elítéltet. Máriát meztelenre vetköztették (Varga Péter és Vargáné az első sorból vágta hozzá a záptojást és a disznóbelet), majd kezét-lábát egy faoszlophoz kötözték, és indult az előadás, amitől a kofák is elfeledték a portékát. Miközben ütötték, Mária végig a keresztet nézte a templom tetején (inkább Istennel vitázott, mint ezekkel itt), bőre felrepedt, néha a gerincét érték a botcsapások, de őt nem érdekelte, ki nevet és ki sír

körülötte. A huszadik csapásnál majdnem elájult, Sebestyén intett is a hóhérnak, hogy elég neki ennyi is, kiszállt már belőle az ördög.

A szolgabíró később is különösen méltányos eljárásban részesítette Máriát (pedig még csak kívánatosnak sem tartotta, ő maga sem tudta, miért bánik vele úgy, mint ahogy az uralkodó asszonyokkal szokás): három napot adott a volt bábaasszonynak, hogy elhagyja a várost. Csak a harmadik napon rúgták rá az ajtót az örök, elkergették a macskákat, felgyújtották a gyógynövényeket, elkobozták az amuletteket, de a kémcsöveket és az üstöt épen hagyták (az imakönyvhöz sem mertek hozzányúlani). Mária egyetlen batyuval hagyta el a várost, ebben vitte a váltóruháját, egy kis sonkát és sajtot az éléskamrából, meg a maradék két forintot, ami nem ment el a büntetésre. Így sétált hasogató háttal, egy pár facipőben Mária, míg pár óra alatt átért Fejérszeg falujába. Ott lerogyott a pékség elé, az égre nézett, és azt gondolta, ha van Isten, akkor szégyellje magát. A levegőbe szagolt, kenyérillatot érzett, a kenyér ott volt a párkányon, de most nem pazarolhatja erre azt a kevés pénzt, ami maradt: az ablak nyitva van, benyúl érte, csak meg ne lássák. Ahogy Mária megpróbált bemászni az ablakon, megreccsent alatta a párkány. Pék Csaba feltépte az ajtót, és úgy mordult rá, mint aki portyázókra számított. Mária nem az a fajta asszony volt, akit egy hangos szó elzavar, és már a válasz is ott ült a nyelve hegyén. Székesfejérváron lakott, de egy félreértés miatt kiűzték onnan. Munka kell neki, igazságos fizetség, meg szolgál érte tisztességgel, ahogy egész életében.

Pék Csaba sokat várt a válasszal, de akkor is csak kérdezni tudott: – Tudod-é, hogy kél a kenyér?

– Csak nem nehezebb, mint kölköt kihozni – mondta Mária. – Rájövök.

Amikor a felszakadt hátára hűsítő főzetet raktak, Mária a két kisgyereket nézte a sarokban (nem lehettek idősebbek háromévesnél): Molnár Dorottya és Pék László rongybabával játszottak, és amikor Mária felordított, a gyerekek úgy kapták oda a tekintetüket, mintha tudták volna, mit jelent, amikor valakit véresre botoznak.

Másnap Mária munkába állt, és onnantól csak lisztet kevert, tésztát nyújtott, dagasztott, kelesztett, sütött, mosott, de tisztességesen megfizették egy száműzöthöz képest: nyolc forintot is megkereshetett egy hónapban, ha egyszer sem hibázott. Mária hamar rájött, hogy péksegédnek lenni sokkal jobb munka: itt nem hal meg senki. De amikor a kemencét suvickolta, esküdött az Istenre, hogy néha még gyereksírást hall.

2. melléklet: részlet a korábbi regényem kéziratából („Inváziós fajok” – megjelent a Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft. kiadója jóvoltából, a Kulturális Minisztérium támogatásával, 2025-ben)

1.

a tizenhat milliméteres vetítógép megnyugtató ütemmel kattogott a nappaliban (kopottas filmszemét szennyezte a vásznat), Prospero bujkáló félmosollyal nézte első rövidfilmjét, és úgy belefeledkezett az emlékekbe, hogy egy pillanatra eszébe sem jutott, ki ül mellette. A kisleány, Ferdinand őszinte értetlenséggel szembesült apja diplomafilmjének utolsó perceivel (törökülésben, az autómintás gyerekszőnyegen): a vakítóan túlexponált képen Prospero még fiatal volt, szemüveget viselt (pelyhedző állán alig látszottak már az utolsó kamaszkori pattanások elkapart nyomai), egy ásót fogott a kezében, és bájosan színlelt indulattal csapott a kamera felé, egy ütemtelen vágás után pedig már egy megsárgult papucs töltötte ki a vásznat (amelyet Prospero nagyapjától kértek kölcsön úgy, hogy nem szóltak neki, mert úgysem adta volna oda, ha megtudja, hogy slagból spriccelik majd rá a művért), ezután következett a film legemlékezetesebb pillanata, ahol az antagonistát egy gumibábuval helyettesítették, vízszintesen kettévágott fejjel, miközben a kamera alatt hárman szorították a bábhoz erősített felmosórongyot, és összevissza rázták, mintha a lefejezett hulla ránganá az utolsókat.

– Ne félj, ez nem igazi – mondta Prospero.

– Tudom. – Ferdinand még csak tízéves volt, de úgy hangsúlyozott, mint egy felnőtt. – A Bloodban ennél sokkal durvább kivégzések vannak, pedig az csak egy játék.

– Akkoriban még nem voltak digitális kamerák meg számítógépes effektek. Két kézzel pakoltuk bele a marhabelsőséget a főgonosz bábujaiba. A kamera oldalán volt egy kis kar, amit fel kellett tekerni, és három percet forgathattunk vele, mielőtt elfogy a szalag. A felvételeket nem tudtuk visszanézni kazettáról, napokig vártunk, mire előhívták. Ha akkor derült ki, hogy nem állítottunk fókuszot, az egész felvétel ment a kukába. Pengével vágtuk a filmszalagot, és úgy ragasztottuk össze. Akkor még nem volt könnyű filmet csinálni.

Közben a vásznon a fiatal Prospero kimentette a pajtából (ahol csak akkor lehetett forgatni, ha a szülei épp házon kívül voltak) az elrabolt főhősnőt (aki szintén a rendezőosztályba járt, és bár nem ő volt a legszebb, egyedül neki akadt valami köze a színészkedéshez), aztán vállra kapta az agyvelődarabos ásót, magához ölelte a lányt, és elsétáltak a naplementében.

– A tanárim azt mondták, a diplomafilmem felkavaró és művészi – mondta Prospero.

– A suliban azt mondták, te nem is vagy igazi rendező – mondta Ferdinand.

– Akkor mit mondtak, mi vagyok? Műsorrendező?

– Egy bohóc. – Ferdinand szemében magától értetődő, gyermeki őszinteség tükröződött, ettől a szavai még mélyebben szűrtek Prospero tüdejébe. – Elmagyaráztam nekik, hogy te nem bohóc vagy, hanem híres ember.

– Eljön az idő, amikor sorban fognak állni előtted, hogy bocsánatot kérjenek – mondta Prospero.

– Én csak azt szeretném, hogy egyszer tényleg rendezz egy jó filmet, apa.

Esteledett (fellélegzett a nyári meleg, az első őszi lehelet átszűrődött a szűnyoghálón), Prospero lefektette Ferdinandot, aztán sokáig csak a saját torz arcképét bámulta a kávéfőzőgép fémtükrében, és arra gondolt, most végérvényesen megbukott mint apa, megsemmisült a saját fia előtt, mert még ő sem látja be, hogy a filmjei felkavaróak és művésziek, ezért Prospero elindult otthonról, és addig ment, míg ezen az estén, kilencvenhét őszen egy múzsa ért a karjához, és azt suttogta, hogy most diktálni fog, aztán az égi jelenés eggyé vált a kora esti csenddel, bársonyhangja láthatatlan kísértétként követte Prosperót, kinek tudatában ösztönös erővel villant fel a teremtésvágy, bezárkózott az íróasztalához, és úgy döntött, fel sem kel onnan, amíg meg nem írja az évezred legfelkavaróbb és legművészebb filmjét. Kezdeti lendületét az első kurta vázlatmondatok csillapították (mintha a múzsaangyal álomszavai kuszán és értelmetlenül materializálódtak volna a valóságban), és ilyenkor Prospero azt tette, amit húsz éve tesz mindig, amikor nem tudja, mit tegyen: feleségéhez, Arielhez fordult segítségért (kinek sugárzó céltudatossága serkentőbbnek bizonyult bármelyik őseposzi invokációnál), aki előállt a tökéletes koncepcióval: hosszas egyeztetés, tervezés és közös brainstorming során átbeszéltek minden filmes műfajt (elvették a sci-fit, mert túl drága; a kamaradrámát, mert túl olcsó; a vígjátékot, mert túl alantas; a szerzői filmet, mert túl magasztos), aztán Ariel kitalálta a megfejtést, a tökéletes zsánert, az átmenetet a túl egyszerű és túl bonyolult között, és ahogy Ariel megszólalt, Prospero rájött, hogy őket jelölte ki az univerzum arra, hogy megcsinálják az évezred kalandfilmjét, egy igazi, huszadik századi underground kalandfilmet, amelyben kannibálok vannak, ahol nem riadnak vissza néhány fedetlen mellől és a természet kegyetlenségének nyers ábrázolásától: Prospero és Ariel eldöntötte, hogy megcsinálják az évezred legjobb kannibálfilmjét. Együtt járták a videotékákat, beszereztek minden kazettát, amelyek kannibálfilmeket rejtettek, majd Prospero lejegyzetelt minden műfaji klisé és emlékezetes képkockát, aztán a huszadik kazetta után visszaült az íróasztalhoz, kiváló aranyérzékkel olvasztotta egymásba a szubzsáner jellemzőit, majd sosem látott elemekkel fűszerezte a képletet, újíto szándékú bátorsággal lépte át a műfaj határait; erős jellemű, mégis emberien sebezhető főhőst teremtett, vonzó és felejthetetlen szárnysegéddel, hiszen örökérvényű társadalmi reflexiót akart (shakespeare-i tébolyba zuhanó odüsszeiát, a kannibálmozik szentírását), ezért fáradhatatlanul töltötte meg az üres lapokat, közben a múzsa

hangja egyre tisztábban szólt az álomsíkok felől. Fél év alatt elkészült az első verzió, amelyet Ariel láthatott először (az ő segítségével számos antropológiai pontatlanság került helyre), a második és harmadik átírásra már anatómiailag kikezdzhetetlen öldöklős jelenetek születtek, a hetedik átírással a történetvezetés feszesebb és koncentráltabb lett, és már csak egyetlen részlet maradt tisztázatlan, a Nagy Terv egyelőre cím nélkül futott, ezért Prospero csak ennyit írt a címdalra: Az évezred kannibálfilmje.

Itt érdemes megjegyezni, hogy Prospero még soha életében nem rendezett semmi említésre méltót, mert a filmiskola után hamar más útra terelték az égiek, véletlen egybeesések sora vezette egy talkshow stábjához, ahol majd' húsz éven át volt a köztvév egyik legnépszerűbb műsorának igazgatója, de miközben sorra felvásárolta a nézettséget mérő országos cégeket, egyre többször gondolt a rendezésre (mert tudta, hogy benne még sok mestermű csirázik), aztán találkozott Ariellel (aki elsőként ismerte fel Prospero felismerhetetlen zsenialitását), pár év múlva megszületett a kislányuk, Miranda (aki anyja nőies báját és kegyetlen szarkazmusát örökölte), néhány évvel később már Ferdinandot ölelték magukhoz a magzatvizes kórházi ágyon (és Prospero úgy érezte, két gyerekre szakadt a személyisége), közben a tévéműsor egyre népszerűbb lett, filmkészítésre meg sosem maradt idő. Prospero még az avantgárd művészeti kísérleteit is csak szökőévente tudta a társadalomra szabadítani: egyszer írt egy könyvet, amelyben csak A-betűk szerepeltek ötszáz oldalon át (akadt egy-két elvakult rajongó, aki a poszt-posztmodern irodalom első remekművét avatta a szöveggel, de a legtöbbször szerint az egész nem több egy csomó egyforma betűnél), tehát Prospero sosem írt olyat, amit bárki is végigolvasott volna.

Lassan kialakult a Nagy Terv dramaturgiai struktúrája, egyedül a forgatókönyv fináléja maradt kidolgozatlan, Prospero minden alkalommal egyre nagyobb intenzitással fogott neki az utolsó oldalaknak, aztán az elejétől a végéig átírta az egész könyvet, csak a végét hagyta változatlanul, közben minden éjszakát a nappaliban töltött (a monitor együtt vibrált a szobát belengő kreatív energiával), néha bekapcsolta a tévét (mert olyan megnyugtatóan pattogtak az elektronok a katódcsövekben, és a műsorok háttérzaja csillapított az alkotás örületén), aznap este évfoglaló ment a híradón, ahol kiderült, hogy a kilencvenhetes év olyan volt, mint a kilencvenhatos ismétlése (januárban Clinton megkezdte a második elnöki ciklusát, és pont ugyanúgy tárgyaltak Jelcinnel, mint tavaly, pár hónappal később II. János Pál pápa újabb zarándokútra indult szülőhazájába, Lengyelországba, pont, mint tavaly). Ebben az időben a tévék még nagyot kattantak, amikor valaki csatornát váltott (egy pillanatra mindent kitöltött a statikus szürkesség, és ha az ember hozzáért a képernyőhöz, elektromosság szagát érezte az ujján): a sportcsatornán az év bokszmérkőzését ismételték, Tyson és Holyfield újra

összecsapott, mint tavaly, de a meccset a harmadik menetben leállították, mert Tyson kiharapott egy darabot Holyfield füléből; a kereskedelmi csatornán, ahol régebben még Prospero vezetett műsort, most reklám ment („DVD – mozifilm egy lemezen, mely csak akkora, mint egy CD. A kép kétszer olyan éles, mint egy videokazettán”); a zenecsatornán a Hipnotize rajongói videoklipjét sugározták, az eredeti sosem készülhetett el, mert Biggie épp a forgatás előtt kapott négy találatot a mellkasába (szimbolikusan megkoronázva az East Side – West Side-rapháborút); a természetfilmes adót Prospero hamar átugrotta, mert az év Oscar-jelölt dokumentumfilmje, az Amazon eszébe juttatta a Nádbogár-szigetet.

– Ott nem forgathatunk. Nekem igazi bennszülöttek kellenek – mondta Prospero, amikor először hallott a Nádbogár-szigetről.

Mert abban az évben, amikor otthagya a kereskedelmi tévét, visszavonult, és írni kezdett, azonnal szembesült vele, hogy a filmrendezés csapatmunka, és mestermunkához mester csapat kell (Arielt is emiatt vonta be, és gondolkodtak rajta, hogy talán egyszer a gyerekek is besegíthetnek), ezért kereste meg volt tanárát, Gonzalót, az öreg operatőrt, aki sokáig nem válaszolt, de aztán egyik este megcsörrent Prospero telefonja, és Gonzalo azt mondta, elolvasta az évezred kannibálfilmjét, az alapanyag adaptációért kiált, a projektet meg kell valósítani, de a brutális jelenetek közt megbúvó karakterközpontúság csak egy jó főszereplő tolmácsolásában bontakozhat ki, és Prospero írás közben egyetlen színészt látott maga előtt, aki megfelelő jelenléttel lenne képes életre kelteni a főhős komplex jellemrajzát: Calibanra gondolt, egy igazi filmsztárra, a hetvenes-nyolcvanas évek táncolós musicaljeinek és hollywoodi háborús eposzainak megkerülhetetlen ikonjára (kinek népszerűsége az ezredfordulóhoz közeledve gyorsan alábbhagyott, így megfizethető gázsiért vállalhatta el a filmet), aztán kiderült, hogy Gonzalo (aki minden műfajban filmezett már maradandót) ismeri ezt a színészt, együtt dolgoztak a kezdetekkor, és örömmel eljuttatta hozzá a forgatókönyvet. A következő hetek várakozását újabb telefoncsörgés oldotta fel, Caliban menedzsere azt mondta, a művész úr várja őket egy megbeszélésre az édesvízi ökológiai központban (ugyanis Caliban lassan beletörődött a producerek nélkülözésébe, és felvásárolt egy mesterséges tóvidéket, majd saját ökológiai vízparkot épített a városszélen, és a víztározó népszerűbb lett, mint az utolsó tíz filmje együttvéve, a felszín alatti óriásakváriumokat a világ túlvégéről is megcsodálták), pár nappal később Gonzalo terepjárója döcögött a nedves aszfalton, Prospero ült a jobb első ülésen.

– Feltétlenül dicsérd meg az akváriumát – mondta Gonzalo. – Ha megdicséred az akváriumát, bármire ráveheted.

– Van értelme idejönnünk? Tényleg elég jót írtam? – kérdezte Prospero.

– Egyáltalán nem írtál rosszat, sőt. Vannak kiemelkedő pillanatai. De a címet el kell felejtened. Bármilyen jól írsz, az már nem lesz az évezred kannibálfilmje.

– Ha nem az enyém lesz a legjobb, akkor nincs értelme megcsinálni.

– Menet közben még csiszolnod kell rajta. A végéről nagyon hiányzik valami – mondta Gonzalo, mire Prospero csak kibámult az ablakon, és emberfeletti erővel próbált belegondolni, mégsem tudta elképzelni, hogyan lehetne ennél jobb befejezést írni.

A parkoló általában vasárnap is tele volt, de az ököcentrum most zárva tartott, a biztonsági személyzet platós teherautói mellett üresen tátogtak a fehér parcellák, a bejárat boltívét két kitömött viza szegélyezte, egymásba csavarodott farokuszonnyal ölelték az ajtót, két fehér inges biztonsági őr tárta ki a bejáratot, Caliban méltóságteljes tartással állt a küszöbön (mint az ököcentrumok királya), bemutatkozott Prosperónak, szemében leplezetlen téboly csillogott, kócos haja a vállát, szakállá a nyakát súrolta, és nem tűnt sem elismert színművésznek, sem befolyásos üzletembernek, inkább toprongyos hippinek, aki a pálmamintás hawaii-ingében, bő vászonnadrágjában és kenderből font papucsában mintha már évek óta a kannibálfilm főszerepére készült volna: a tökéletes dzsungelhős. Odabent Prospero udvariaskodó érdeklődéssel szemlélte az ajándékbolt szuvenirjeit, a lesőharcsás pólókat, a tükörpontyos sapkákat és tokhalas kulcstartókat, majd átsétáltak az első termen (a bal oldalon naphalak és selymes durbincok köröztek a hengerakváriumokban, túloldalt üveglapok fedték a gémekek és golyók kifutóját), lesétáltak a lépcsőn, a felszín alatti üvegtermekhez, amelyek egy-egy szinttel közelebb vezettek a víztározó fenekéhez, közben Caliban felszínes idegenvezetést tartott a két vendégnek, és egyelőre senki sem látta illendőnek szóba hozni, miért is jöttek igazából. A hat látványterem közül a középső, az óriások alagútja volt a centrum fő látványossága, az üvegekupolát többméteres lesőharcsák szeltek át, bálnaárnyékot vetve a vendégekre.

– Gyönyörű ez a terem – mondta Prospero. – Jól olvastam, hogy ez a legnagyobb akvárium az országban?

– Az egész kontinensen. Az én kis kerti tavam – mondta Caliban.

– Ekkora harcsákat még soha életemben nem láttam.

Caliban elégedetten biccentett, átkarolta a két vendég vállát, és átkísérte őket a következő terembe: – Mélyen megérintett a forgatókönyv. A főhős olyan, mint Charles Marlow A sötétség mélyén. Joseph Conrad sokat tanulhatott volna tőled.

– Ez az őserdők Lear királya, a kannibálok Oidipusza, a te nagy szereped – mondta Prospero.

– A nézők tudják, milyen jól táncolsz, milyen hitelességgel lövöldözöl az MP-40-nel, de horrorban még sosem láttak.

– Mindenki ezt hiszi. Az első szerepem egy Lucio Fulci-filmben volt. A zárójelenetben megszálltuk a New York-i partvidéket, én voltam a legkisebb zombi. Aztán végül kivágtak, rá sem kerültem a stáblistára. – A három férfi mellett a valaha élt legnagyobb busák és amúrok úsztak el (élvezték a fentről beszűrődő reflektorfény polipcsápjait), Caliban őszinte csodálattal mérte végig őket, mintha most járna itt először. – Szóval itt egy tévéigazgató, aki horrorfilmet akar rendezni. És egy operatőr, aki mindent leforgatott már, amit érdemes.

– Ez egy fekete-fehér, anamorfikus, experimentális kalandfilm lesz, ilyet még senki sem csinált – mondta Gonzalo. – Főleg nem úgy, hogy én filmezem, és te vagy a főszereplő.

– De a fesztiválokat el kell felejteni. Mocskos filmet akarunk. Az éjféli underground vetítések, a betiltott japán kazetták, ezek hiányoznak a modern filmművészetből. Ők azt mondják, kultúra, mi azt mondjuk, kannibálok. Mindkettő kell az egyensúlyhoz. – Caliban arcára lassan felkúsztak az érdeklődés ráncai, így Prospero egyre lelkesebben folytatta: – Nem lesz stúdiónyomás, a saját pénzem rakom bele. Így készül egy igazi függetlenfilm.

– Nem vagyunk függetlenek – mondta Caliban. – Függsünk a kamerától, a filmszalagtól, a stábtól, az időjárástól, a forgalmazótól, a belső konfliktusainktól, a környezetünktől, és a legfontosabb, függünk a Jóistentől is. Nincs olyan, hogy függetlenfilm.

Az utolsó terem a túlsó partra vezetett: egy vidra lebegett a víz felszínén, mancsaiban lefejezett haltetemet szorongatott, a kiállítási vitrinekben öves szkolopendrák ásták magukat a fűrészpor alá, egy tégelyben ebihalak felhője vált ketté, majd állt össze újra (mintha isteni kezek játszanának a vízi égbolt báránnyelűvel), Caliban lehajolt a békalárvákhoz, és büszkébben méregette őket, mint a legnagyobb lesőharcsákat: – A legújabb szerzeményeim.

– A feleségem retteg a békáktól – mondta Prospero.

– Én meg a feleségektől rettegek. Az én feleségem ez a tó volt, de nem bánom, ha elválunk.

– Rögzíteni akarom életed pillanatát, és rászabadítani a kritikusok sznobériájára – mondta Gonzalo.

– Egy feltételem van. – Az ebihalak felett egy világtérkép lógott, Caliban egy apró pontra mutatott (kis szigetdarabra, amely mintha a szomszédos országok elejtett morzsája lenne), egybefolytak a szúkaparásnyi betűk, alig lehetett kivenni a morzsa nevét: Nádbugár-sziget.

– Ott nem forgathatunk. Nekem igazi bennszülöttek kellenek – mondta Prospero. – Nem festhetjük barnára a falusiak bőrét, mint egy Griffith-filmben. Én realizmust akarok.

– Minek neked igazi bennszülött, hogy öt tolmács kelljen, ha szót akarsz érteni vele? Az a sziget a miénk volt, egyből áthidalnánk a legnagyobb akadályt, a nyelvi korlátokat. Könnyebb őket instruálni, dinamikusabb az együttműködés.

– Azok az emberek városokban és falvakban élnek. Én primitív sátoztáborokat akarok, törzsi életmódot, érted?

– Azok az emberek az erdő mélyén élnek, egy olyan helyen, amit még egyetlen filmben sem láttunk – mondta Caliban.

– Nem hallottad, hogy polgárháború készül náluk? – kérdezte Gonzalo.

– Én csak azt hallottam, hogy segítséget kérnek tőlem. Vagy a Nádbogár-szigeten forgatunk, vagy sehol.

– Nekünk olyan emberre van szükségünk, aki hajlandó beköltözni velünk a dzsungelbe. Autentikusságot akarunk, igazi filmet – mondta Prospero.

Caliban ellépett a térképtől, és keresztbe fonta a karját: – Én sosem játszom szerepet, mindig én vagyok a szerep. Ha megcsinálom ezt a filmet, az erdő mélyén fogok élni, mint egy neandervölgyi. Sőt, ha elfogadjátok az ötletem, akkor hajlandó vagyok beszállni a költségvetésbe. Így készülnek a függetlenfilmek.

Hazafelé Gonzalo nyugodt magabiztossággal, rendíthetetlen következetességgel sorakoztatta fel az érveket, hogy miért nem szabad a Nádbogár-szigeten forgatni, és Prospero is inkább Dél-Amerikába vágyott, Vietnámba vagy a Fülöp-szigetekre, valódi esőerdőbe, igazi őslakosok közé (mert félt, hogy a nádbogár-szigeti utazással csak önmaga paródiáját rendezheti meg), és sokat gondolkozott, mire végül rábólintott, hogy ott forgassanak, Gonzalo továbbra sem értett egyet vele, de túl öreg volt már, hogy vitakozzon, meg ha ő elvállal egy filmet, azt a Föld magjában is megcsinálja. A tévében újra kattantak az elektronagyúk, a filmes csatornán Roger Ebert elemezte a második Jurassic Park bevételmutatóit, és próbálta megsaccolni, hogyan fogja majd letarolni a Titanic a kilencvennyolcas Oscar-gálát, aztán átkapcsoltak George Lucasra, aki bejelentette, hogy új Star Wars-trilógián dolgozik, ahol csak digitális technológiát használnak, Lucas szerint egy évtizeden belül a digitális kamerák teljesen felváltják majd a harmincöt milliméteres filmszalagot, Prospero fellélegzett, hogy ő még igazi filmes, aki harmincötösre forgat, és büszke volt Gonzalóra, mert már múlt héten berendelte a fekete-fehér filmnegatívokat a Kodaktól, közben a filmcsatornán bemondták, hogy a reklám után levetítik az év legnagyobb szakmai sikerét, az Angol beteget, ezért Prospero gyorsan elkapcsolt. A gyerekcsatornán egy divattal és közéleti pletykákkal foglalkozó adást ismételték, az igénytelen sorozatot még tavaly forgatták, és Miranda vezette a műsort, akiről kezdetben sokan azt gondolták, aranyos, hogy a tizenöt éves lány az apja nyomdokaiba lép, de még Prospero közbenjárása sem tornázhatta fel a sértően alacsony nézettségi mutatókat, így a show-t hamar elkaszálták. Miranda épp a mosdó felé indult, a nappaliba lépve megtorpant, és őszinte megvetéssel szemlélte önmagát a képernyőn.

– Kapcsold ki.

Prospero csatornát váltott (a teleshopos reklám ellenálthatatlan akcióval hirdette azokat a felfújható gumi karosszékeket, amelyek nemcsak a vízben maradnak fent, de a nappalinkba is csempészhetnek egy kis modern, fiatalos eleganciát), majd Miranda után lépett: – Én is ezt érzem, amikor meglátom a műsorom.

– Az összes barátnőm erről pofázik. Aztán ha megunják, akkor rólad pofáznak.

– Hadd találjam ki. Azt mondják, bohóc vagyok.

Miranda megrázta a fejét, majd rezzenéstelen arccal felsorolta, milyen jelzőkkel illetik az apját, sátáni szitkok hagyták el a száját, Prospero szíve több ütemet is kihagyott, mire újra szóhoz bírt jutni: – Jövőre majd pirulni fog az arcuk azoknak a dilettáns kurváknak. A családuknak igazi áttörés előtt áll. Nagy filmen dolgozom.

Miranda eddig passzív közönnyel figyelte az apja filmtervét, mert azt hitte, ez is olyan múltó hóbort lesz nála, mint a könyv, amelyben csak A-betűk vannak (régebben Prospero még folytatást is tervezett hozzá, egy könyvet tele B-betűvel, de végül lemondott róla): – Miről szól a film? – kérdezte.

– Egyesek talán azt mondják majd, hogy ez egy közönséges kannibálos horror, de sokkal többről van szó. Kalandfilmbe oltott mentális utazásról, vérgőzös karakterdrámáról, artistikus társadalmi satíráról. A főszereplő egy mitikus kalandor, aki megpróbálja felkutatni az elveszett nővérét az esőerdő mélyén – mondta Prospero, és olyan áhítattal beszélt, mintha éppen most találná ki az Újszövetség szinopszisát.

Miranda arcára bántó unottság ült ki, és úgy fintorgott, mintha Prospero története messziről büzlene (tizennégy év alatt annyi cinizmust halmozott fel magában, amennyit mások egy élet alatt sem): – És hogy veszett el a nő? Kitalálom, egy expedícióra indult, de lezuhant a gép.

– A főhős nővére egy újságíró, aki önszántából költözött az erdőbe, hogy tényfeltáró cikket írjon a shamatari törzs megtévesztő médiaábrázolásáról. A köztudatban ugyanis a törzs tagjai kannibálként élnek, de a nő be akarja bizonyítani, hogy ez nem igaz. Hónapok telnek el, de ő nem tér vissza többé. Amikor a főhős utánaindul, és hosszú kalandok során végre eljut hozzá, rájön, hogy a nő lett a törzs új uralkodója, akit istenként tisztelnek. És persze esze ágában sincs visszamenni a civilizációba.

– Gondolom, a főhős végül megmenti a nővérét.

– A katartikus finálé drámai fordulatai oda vezetnek, hogy a főszereplő kénytelen megölni és megenni a nővérét, majd ő lesz a törzs új uralkodója – mondta Prospero.

– Nem tetszik. Túl lesújtó – mondta Miranda.

– Boldog befejezésből van épp elég.

– Talán ha kapnék én is egy szerepet a filmedben, akkor elfeledkeznének a műsoromról. Ezt a nőt simán el tudnám játszani. Tudod, hogy járok drámaszakkörre.

– Ezt a szerepet egy öregedő, félelmetes nőnek kell eljátszania, nem olyanak, aki fiatal és cuki, mint te – mondta Prospero (és megpróbálta megsimítani a lánya tündérhaját, de Miranda úgy húzta össze magát, mintha erőt akarna gyűjteni ahhoz, hogy eltörje az apja ujját). – Már ki is néztem valakit, holnap lesz a szereplőválogatás. Ha van kedved, gyere el velem.

– Biztos felbukkan a történetben egy másik nő is, aki csak azért szerepel, hogy szép legyen, és jól megdugják.

Panaszosan nyikordult a parketta Prospero mocorgása alatt: – Az tény, hogy írtam egy fontos női mellékszereplőt, és mondhatjuk, hogy visszafogottan erotikus szálak fűzik a főhőshöz. De ő egy erős, huszonegyedik századi jellem, egy felejtethetetlen szárnysegéd.

– Hadd játsszam el én. Calibannal bármilyen jelenetet bevállalok – mondta Miranda.

– Hidd el, annak a színésznek nehéz napjai lesznek. Egyszer például megharapja egy százlábú. Ez profi munkát igényel, téged sosem sanyargatnálak ezzel. De találunk majd neked valami szerepet. Statisztának lenni is izgalmas ám, ha az apád a rendező.

– Tudod mit? Leszarom a filmed. És most hagyj békén, mert pisilnem kell. – Miranda elindult a mosdó felé, és becsapta az ajtót, Prospero tanácstalanul bámult utána, miközben arra gondolt, ha már ilyen jó forgatókönyvíró, miért nem tud jó apa is lenni mellette.

*

Másnap szereplőválogatást tartottak, de Miranda mérgében inkább otthon maradt, ott volt viszont Ariel, akit határozott kiállása miatt nemcsak szereposztó rendezőnek, de gyártásvezetőnek is felkérték (Prospero úgyszemint bízott volna másban), és velük tartott Caliban is, akinek ugyan semmi keresnivalója nem lett volna ott, de mivel beszállt a költségvetésbe, úgy döntött, produceri minőségében kíván részt venni a castingon. Az elhagyatott reptéri hangár törmelékes sarkában, egy leselejtezett iskolaasztal előtt foglaltak helyet, csatlakozott hozzájuk egy asszisztens is, aki papírpoharas instant kávéval és szalvétába csomagolt szendvicsekkel készült, hogy a lepukkant hangár valódi casting-atmoszférát árásszon magából, a kinyomtatott portfóliók eltakarták az iskolapadra firkált évszámokat és a furnérlemezbe vésett péniszeket, közben Prospero átlapozta az oldalakat: két fontos mellékszerep várt kiosztásra, a főhős nővérét megformáló színésznőt viszont már azelőtt kiválasztották, hogy a jelöltek megérkeztek volna, de így is figyelmet színlelve hallgattak végig minden jelentkezőt, hogy aztán az ebédszünetben lelkiismeret-furdalás nélkül húzhassanak ki minden feltörekvő amatőrt és kiegészítő profit, aki jelentkezett hozzájuk.

– Fogadjunk, hogy egy rúgással ellöklek a bejáratig – mondta Ariel, miközben Prospero gurulós széke mögé lépett.

– Addig a repülőroncsig sem tudnál ellökni – mondta Prospero, és folytatni akarta a mondatot, de Ariel megtámasztotta a lábát a háttámlán, és teljes erejéből eltolta magától a széket, Prospero a bejáratig gurult előre, körbe-körbe pörögve, közben egyre hangosabban ismételte, hogy „ne, ne, ne!”, majd a szék nagyot csattant a vékony bádogajtón, pont ekkor lépett be Syxorax, a legesélyesebb színészjelölt, és erőltetett mosollyal takarta az arcára kiülő gúnyt, Ariel a kinyomtatott portfóliók mögé bújt, és ott nevetett, Prospero felpattant a székből, megköszöriülte a torkát, és hajlongva nyújtott kezét a színésznőnek. Syxorax halványszürke estélyit viselt, vékony, eres nyaka körül zafírlánc kontúrozta fehér, elnyűtt bőrét (keskeny ajkán megcsillant a rúzs, ahogy az asszisztens feléje fordította a reflektort), szeme mintha a túlvilágot fürkészte volna, karvalyujjai közt elefántcsont szipkát szorított (és rágyújtott, mint egy femme fatale): megjelenése olyan volt, mint akinek tüdőrákja van, de mégsem volt neki, ez tette őt akkora színésznővé.

– Látom, milyen vidám a stáb – mondta Syxorax.

– Persze, hogy vidámak vagyunk. Ez egy függetlenfilm – mondta Caliban (és jól megszívta az orrát, hogy az agyáig csússzon az a fehér por, amelyet az ebédszünetben szívott fel az iskolapadról).

– Miért pont rám gondoltatok? – kérdezte Syxorax.

Az asszisztens kávéval kínálta Syxoraxot, aki egy filmsztárhoz illően hanyag intéssel utasította vissza, pedig nem mozgott a filmes világban, színházi körökben viszont megkerülhetetlen személyiségnek számított, bár a karrierje sokáig az ismeretlenség hullámvölgyében stagnált, de legalább nem öregedett ki a szakmából, mint a legtöbb csinos kollégája, és ahogy idősebb, komorabb és megkeseredettebb lett, egyre több felkérést kapott, és sosem zavarta, hogy nem ő játssza Desdemonát vagy Mary Poppinst, mert cserébe bármilyen gonosz mellékszereplőt rábízhattak, a lényéből sugárzó tiszta negativitás miatt mindig ilyen szerepeket szántak neki – nem is volt ezen semmi szégyellni való, hiszen tudta, hogy általában a gonosz szerepek a legizgalmasabbak.

– A főhős nővére nem egy gonosz karakter – mondta Prospero. – Ő egy emberi lény, tehát sokkal árnyaltabb, mint a jó és a gonosz. Olyan arcod mutathatod meg velem, amit a színházban még sohasem.

– Minket nem a film vagy a színház érdekel, hanem a valóság – mondta Ariel. – Téged akarunk látni.

Prospero egy papírlapot nyújtott Sycorax felé, féltve dédelgetett, vallásos tisztelettel bálványozott forgatókönyve egyik legjobb jelenetét (mikor a főhős végre eljut a nővérehez, és arra kéri, térjenek vissza együtt a civilizációba, de a nő egy megindító monológgal utasítja vissza az ajánlatot), Sycorax szeme villogó csendben futotta végig a lapot, közben némán tátogott, majd vizet kért, ivott egy kortyot (hosszú ujjával hátrasöpörte töredezett hajszálait), és belekezdett, szavaitól egyetlen pontba sűrűsödött a tér és idő, Prospero gondolatai átlebegtek az asztalon, és magához ölelték a színésznőt (míg üreges csontjai össze nem roppannak a szorító hálától), de aztán Prospero rádöbben, hogy profi filmes, és higgadtnak kell maradnia, így elégedettségét jól leplezett, hideg közönnyel öntötte szavakba: – Nagyszerű, hibátlan. Éppen így hangzott az én fejemben is.

Ariel átlapozta az asztalon fekvő dokumentumok kibogozhatatlan káoszát, és átolvasta a kézzel írt forgatási terv kezdetleges táblázatát: – A jeleneteket kronológiai sorrendben vesszük fel, a főhős nővére csak az utolsó harmadban bukkan fel. Elegendő lenne, ha a forgatás záróhetére csatlakoznál hozzánk.

Sycorax keserű mosollyal várta a közös munkát, Caliban ezalatt csak a hangárban felejtett, rozsdáette repülőgéproncsokat tanulmányozta, figyelmét csupán akkor kezdte újra a szereplőválogatásra összpontosítani, mikor behívták a jelölteket az ő vonzó szárnysegédjéhez. – Nekem az a latin nő kell – mondta, miután mindenkit meghallgattak.

Antoeth az utolsók között érkezett, és mivel a portfóliója szerint sosem szerepelt még igazi filmben, Prospero már azelőtt kihúzta a nevét, hogy belépett volna, de amikor Antoeth ott felejtette a kabátját a hangárban, és a casting után visszajött érte, a mozdulataiban (meg bőrének egzotikus barnaságában) volt valami, ami megragadta Ariel figyelmét.

– Szóval semmilyen filmben nem szerepeltél még? – kérdezte Ariel.

– Olyanban nem, amit mozik vetítenek – mondta Antoeth, miközben visszavette a kabátját.

– Kár, pedig van benned valami ösztönösség – mondta Prospero. – De ez a szerep komoly mentális és fizikai megterhelést jelent.

– Jól bírom a terhelést – mondta Antoeth. – Le fogom játszani Calibant a vászonról – Caliban nevetni akart, de ahogy hirtelen lenyelte a levegőt, csak böfögni tudott.

– Hajlandó lennél odatartani a kezed egy százlábúhoz, hogy beléd marjon? – kérdezte Ariel.

– Annyi százlábút tesztel rám, amennyit akartok. Belém is dughatjátok, ha kell.

– Fontos, hogy jó kisugárzású embert találjunk, akivel a női nézők azonosulhatnak – mondta Caliban. – De a férfi nézőkre is gondolnunk kell. Akit mi keresünk, az bármilyen kiéhezett nézőben ősi nemi ösztönöket gerjeszt. Egy igazi művésznek mindig ostromolnia kell az intimitás tabuját. Képes lennél levenni a pólód, és úgy tárulkozni a nézők elé, ahogy a Jóisten

megteremtett? – És Antioleth készen állt olyan elszántsággal bizonyítani a rátermettségét, hogy bármilyen további utasítás nélkül széttárta a kabátját, feltúrta a pólóját, elhivatottságában még a melltartóját sem volt rest kikapcsolni, az asszisztens kiejtett egy szendvicset a kezéből (sonkadarabok potyogtak a cementpadlóra), Caliban elégedetten bólintott, Ariel felvonta a szemöldökét, Prospero a földet nézte, hosszas tanakodás után végül ő kapta a szerepet.

Prospero hosszú idő óta most először feküdt le úgy, hogy egy betűt sem változtatott a forgatókönyvön, de félig lehunyt szeme alatt egyre intenzívebb ütemben pörögtek a közeledő forgatás elméleti buktatói: – Azt olvastam, az a sziget el van átkozva – mondta.

Ariel épp a Harry Potter és a Bölcsek Kövét lapozgatta (a nevenincs író első könyvét az év legjobb ifjúsági regényének tartották), amelyből két példányt vett, egyet Mirandának, egyet Ferdinandnak, de rá kellett jönnie, hogy a mai gyerekek már nem olvasnak könyvet: – Minden forgatási helyszín el van átkozva. Ezért van az, hogy minden forgatás egy óriási szopás.

– A vadonban fogunk lakni. Tele van a környék békákkal – mondta Prospero.

„Ha túl sokáig fürdesz a folyóban, felfalnak a békák” – ezzel ijesztgették Arielt, amikor kislány volt, tízéves korára már a közelébe se ment semmilyen természetes víznek, mert attól félt, emberevő békák rántják a felszín alá, ezután olvasta a Szorgalmas és a rest leány meséjét, ahol a tiltott szoba mélyén vérre éhező békák támadtak a rest leányra („Odabent békák voltak, és úgy összemardosták, hogy véres lett egészen”), és bár a kislány Ariel sosem volt rest, mégis minden éjjel sírva ébredt, és addig nem aludt vissza, amíg a szülei meg nem bizonyosodtak róla, hogy nem tanyázik az ágya alatt egyetlen varangy sem, aztán az irreális félelem alábbhagyni látszott a középiskola alatt, egészen addig, míg az akkori barátja el nem vitte moziba, hogy megnézzék a Békák című horrorfilmet, és Ariel a teremben újra kislánnyá változott, rettegve menekült a vásznat ellepő óriásvarangyok inváziója elől (még akkor is, ha a filmben egyetlen jelenet sincs, ahol a békák embert ölnének), aztán megismerkedett az ő békájával, Prosperóval, aki világítástechnikusként dolgozott egy kereskedelmi csatornánál, és egyszer elhívta magával kávézni Arielt, aztán már húsz éve együtt kávéztak, de Ariel tudatalattiját még mindig gyilkos békák mardosták (kicsavart lábakon ugráló gyerekkori traumák).

– Nagy az a sziget, elférnek rajta ők is, meg mi is. Szerinted egy szaros béka miatt fogom feladni?

Prospero heves hálacsókkal felelt Arielnek, magához szorította, majd minden aggodalmát, félelmét és örömét a testébe öntötte (úgy estek egymásnak, mint a házasságuk előtt, tapogatózó izgalommal és párnába fojtott nyögésekkel), másnap reggel a faxgép monoton kattogása ébresztette őket, a nádbogár-szigeti elnök küldött nekik levelet, udvarias körmondatait azzal zárta, hogy örömmel várják a forgatást, és szívesen látják a stábot a Nádbogár-szigeten.

3. melléklet: A „Vörös csokoládé” című film treatmentje, amely „Izsák feláldozása” munkacímmel készült, és 2025-ben nyert gyártási támogatást a Nemzeti Filmintézetnél. A televíziós film az én forgatókönyvemből, Kriskó László rendezésében, 2026-ban kerül majd bemutatásra.

Izsák feláldozása - Treatment:

1974-ben járunk, Londonban, ahol a középkorú Lakatos Imre éppen előadást tart a hallgatóinak a legfontosabb munkájából, melynek címe Bizonyítások és cáfolatok. A sikeres előadás után egy vonzó hallgató, Elizabeth környékezi meg a professzort, és a magyar gyökereik miatt hamar megtalálják a közös hangot.

A baráti közeledést hátsó szándékok árnyékolják be: Lakatos arra akarja használni a naivnak tűnő lányt, hogy a diplomáciai kapcsolatai révén Elizabeth állampolgársághoz juttassa Lakatost, hiszen ez az előfeltétele annak, hogy a Bizonyítások és cáfolatok új kiadása megjelenhessen egy neves angol kiadónál. Elizabeth pedig az MI6 szolgálatában áll mint külsős informátor, a feladata, hogy információkat gyűjtsön Lakatosról.

Az okmányirodánál, egy újabb sikertelen bürokratikus próbálkozás után Lakatos összeomlik, Elizabeth pedig megsajnálja az ártatlannak látszó férfit. Egy elcsattanó csók után Lakatos estére áthívja magához a lányt. Brooks ekkor érzi elérkezettnek az időt ahhoz, hogy közbeavatkozzon: titokban egy aktát nyújt át Elizabeth-nek, a benne szereplő dokumentumokból kiderül Lakatos sötét múltja.

Ekkor ugrunk vissza 1944-be, amikor Izsák Éva és Mária éppen Nagyváradra menekülnek a budapesti gettósítás elől. A papírok nélkül utazó lányok majdnem a nyilasok fogságába esnek, de a fiatal Lakatos az utolsó pillanatban megmenti őket, hiszen a férfi jól ismeri a helyi erőket. Lakatos Nagyváradra szállítja a lányokat, egy idilli, erdőszéli házba, ahol végre biztonságban lehetnek. Izsákék itt találkoznak Eszterrel, aki óvó gyengédséggel fogadja az új vendégeket, és felkészíti őket a kommunista sejt esti találkozására.

Az érkező sejttagok a ház pincéjében találkoznak, ahol Lakatos egy igazi eltökélt pártvezérként irányítja az egybegyűlteket. Már-már szürreális hangvétellű szavazás veszi kezdetét, amely során döntenek arról, hogy Éva és Mária is tagja lehet-e a földalatti kommunista mozgalomnak. Lakatos verbális manipulációval és a tömegnyomás kihasználásával úgy alakítja a szavazást, hogy minden jelenlévő megszavazza a lányok csatlakozását, még akkor is, ha ez veszélyt jelenthet a sejt biztonságára. Évának és Máriának ezzel hivatalosan is új otthona lesz.

Az elkövetkezendő időszakban a hiszékeny Éva kezdi úgy érezni, hogy végre valahol az ő szava is számít. A gyűléseken a sejttagok hosszas előadásokat hallgatnak Lakatostól, aki egy új könyvet elemez a híveivel. A Csokoládé című kötet az önfeláldozás fontosságára szólítja fel a párttagokat, Lakatos szerint a szöveg bebizonyítja, hogy az emberi életnél magasabb célért nem létezik elég nagy áldozat. A lelkes Éva a leghűségesebb híveknél is nagyobb eltökéltséggel veti bele magát Lakatos tanaiba, miközben Máriának kezd aggasztóvá válni a húga viselkedése. Mária kezdetben magát is próbálja meggyőzni arról, hogy a gyanakvása alaptalan.

Az egyik éjszaka azonban Mária megdöbbentő felfedezést tesz: a sötétben hallatszós gyanús hangok Lakatos hálósobájához vezetnek a lányt, ahol szembesül vele, hogy Lakatos

gyomorforgató alkut kötött a helyi nyilasokkal. A hatalom emberei éjszakánként Eszter testén osztoznak, Lakatos áruba bocsájtja a fiatal lány szemérmét azért, hogy a nyilasok ne tegyenek feljelentést a kommunista szerveződés ellen. Ahogy Mária titokban kifigyeli a gyomorforgató orgiát, egyből tudja, hogy menekülniük kell innen, mielőtt belőlük lesz az új áldozat. De hogyan fogja meggyőzni Évát az igazságról?

Napközben Lakatos nagy művön dolgozik: a Bizonyítások és cáfolatok első verzióját vetné papírra, de nem ért a gépíráshoz. Munkáját kezdetben Eszter segíti, aki viszont képtelen tartani a tempót Lakatos zseniális elméjével, a közös alkotás döccenői egyre jobban kikészítik a labilis férfit. Amikor Éva vállalkozik a feladatra, hogy besegítsen a gépírásban, Lakatos rádöbben, hogy a kisebbik Izsák lány egy östehetség. A munka során egyre közelebb kerülnek egymáshoz, Éva pedig visszafordíthatatlanul beleszeret Lakatosba. Eszter közben féltékenyen tapasztalja, hogy Lakatos mennyivel kedvesebben és türelmesebben bánik Évával, mint vele, ezért bosszút forral. Valahogy el akarja érni, hogy Évának ennél sokkal nagyobb áldozatot kelljen hoznia Lakatos szeretetéért.

Miután Mária érvelése és győzködése a távozásról lepereg Éváról, a következő gyűlésen Mária drasztikus módszert választ: az egész sejttel szembeszegül, és döntés elé kényszeríti Évát. Vagy együtt mennek el, vagy Mária magára hagyja a hűgát. Éva ugyan hezitál, de képtelen itt hagyni Lakatost, az egyetlen embert, aki értelmet adott az életének. Mária kénytelen egyedül távozni a sejttől, de Lakatos már készen áll a csapdával. Az egyik sejttagot zsarolással veszi rá arra, hogy kísérje el Máriát a városhatárig, és adja át a lányt a nyilasoknak.

A csapda nem úgy sül el, ahogy Lakatos tervezte, és a ravasz Máriának sikerül az erdőbe menekülnie a nyilasok elől. Az elfogott sejttag viszont terhelő vallomást tesz a hatóságoknak, akik körözést adnak ki a két zsidó lányra, akiket Lakatos bújtat Nagyváradon. Ahogy Lakatos szembesül a hírral, összeesik a méregtől, az agyvérzéstől pedig csak Eszter gondoskodása tudja megmenteni. Lakatos akkor tér újra magához, amikor a nyilasok megjelennek a háznál, és figyelmeztetik a férfit, hogy ha Éva vagy Mária előkerül a házból, minden sejttagot kivégeznek. Éva kiléte ugyan rejtve marad, de a lány majdnem lebuktatja őket. Lakatos tudja, hogy még egy hibát nem engedhetnek maguknak: Évának meg kell halnia.

A sejt utolsó gyűlésén Lakatos újabb szavazást hirdet: a koncepciók perek szürreális elődje bontakozik ki a hívek között, akik eldöntik, Évának fel kell áldoznia magát a sejt biztonsága érdekében. A szavazásban Éva is részt vesz, a manipuláció utolsó állomásaként pedig Éva igennel szavaz a saját kivégzésére. A rituálét a Csokoládé felolvasása egészíti ki: a könyv szövegének megfelelően Eszter egy cianba áztatott csokoládét nyom Éva kezébe, akinek saját kezével kell véget vetnie az életének.

Mária közben hiába kap esélyt arra, hogy egyedül elmeneküljön, képtelen hátra hagyni a hűgát: elszántan vág át az erdőn, amíg vissza nem ér a nagyvárad házhoz. Erőszakkal töri rá az ajtót a sejtre, és a saját testével védelmezi Évát. Lakatos nyugodt szívvel hagyja, hogy a két lány elmeneküljön: tudja, hogy a csokoládé majd megteszi a dolgát. Amikor a két lány a közeli tisztásra ér, Éva beveszi a mérget, és a zokogó nővére kezében hal meg: a szabadság pillanatában Éva nincsen többé.

Ekkor térünk vissza 1974-be, ahol Elizabeth döbbenetesen fejezi be a dokumentumok olvasását, amelyeket Mária feljegyzései alapján állított össze az MI6. Elizabeth úgy érzi, ha már másnak nem sikerült, akkor neki kell igazságot szolgáltatnia. Amikor este Lakatoshoz megy, nem az

állampolgárság és a könyvkiadás örömhíreivel fogadja a férfit, hanem brutálisan szembesíti az igazsággal. Lakatos átverve és megsemmisítve érzi magát, ismét rohamot kap, de ezúttal senki sem menti meg az agyvérzéstől.

A szépreményű, őrült zsenit a földön vergődve, magányosan éri a halál, miközben rádöbben, hogy Éva volt a bizonyítás, de ő maga lett a végső cáfolat.

4. melléklet: Publikációs jegyzék 2019 – 2021-ig.

Előretolt Helyőrség Magazin és Kulturális Melléklet

- 2019. 06. 01. – Éter, nehéz, kimért, lassan ható film („Éter” filmajánló)
- 2019. 06. 15. – Horror, amely elgondolkodtat („Mi” filmajánló)
- 2019. 06. 22. – Kannibáltechno (novella)
- 2019. 08. 03. – Egy bolygóméretű szörny felzabál minket (tárcanovella)
- 2019. 08. 10. – Anna és a szőkeség („Anna” filmajánló)
- 2019. 10. 05. – Lányregény indul az Oscarért („Akik maradtak” filmajánló)
- 2019. 10. 12. – Szomorúfej (novella)
- 2020. 01. 04. – Erdélyi skandináv thriller („Valan” filmajánló)
- 2020. 01. 11. – Gauguin Tahitin (filmajánló)

Irodalmi Jelen

- 2020. 11. 08. – Szakítottunk (novella)

Előretolt Helyőrség irodalmi-kulturális lapcsalád online portálja

- 2020. 04. 17. – Gyöngyszem a mocsokból („Ebola Syndrome” filmajánló)
- 2020. 05. 01. – Boszorkányok némafilmen („Haxan” filmajánló)
- 2020. 05. 08. – Jöjj és láss! („Come and See” filmajánló)
- 2020. 05. 30. – Ösztönfilmek tündöklése 1. rész (exploitation-filmtabló)
- 2020. 06. 24. – Ösztönfilmek tündöklése 2. rész (filmtabló)
- 2020. 06. 26. – Ösztönfilmek tündöklése 3. rész (filmtabló)
- 2020. 07. 17. – Találtam a kertben két zombit („Kutyafog” filmajánló)
- 2020. 08. 03. – A háziember lázadása („A vad bolygó” filmajánló)
- 2020. 08. 27. – A trashfilmek Szent Grálja („Rózsaszín flamingók” filmajánló)
- 2020. 10. 09. – Lány atomszellő, nukleáris tél („When the Wind Blows” filmajánló)
- 2020. 10. 16. – Pénisdialógus De Sade-módra („Marquis” filmajánló)
- 2020. 11. 07. – Strici az utcakövön („A csóró” filmajánló)
- 2020. 11. 16. – Aki vagy, az maradsz („Mamma Roma” filmajánló)
- 2020. 12. 03. – Bársonytalpon oszon a halál („Felidae” filmajánló)
- 2020. 12. 31. – Az ördög laboratóriuma („Men Behind the Sun 1-2.” filmajánló)
- 2021. 01. 18. – Mint a mókus fenn a fán („Misi Mókus kalandjai” filmajánló)
- 2021. 01. 30. – A taxisofőr nem alkuzik („Dögkeselyű” filmajánló)